

Оксана ЧОРНОУС
Донецький державний університет внутрішніх справ

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО ВИБОРУ ОСОБОВОГО ІМЕНІ

Грунтовне студіювання складних механізмів взаємодії мови та суспільства належить до центральних завдань сучасної лінгвістики. У фокусі уваги науковців перебувають різноманітні теоретичні та практичні аспекти впливу соціальної структури суспільства на мову, дослідження яких щораз активніше спонукає звертатися до поняття толерантності. Прикладом може послугувати питання про ставлення держави та українського суспільства до одного з ключових засобів ідентифікації та легалізації особи в соціумі – її антропонімної формули, зокрема толерантність до вибору батьками імен для іменування новонароджених. Інтерес до саме цієї категорії власних назв мотивуємо їхньою здатністю виступати своєрідними маркерами індивідуального або колективного «мовного смаку», вказувати на національну належність чи релігійні переконання, демонструвати нові культурні впливи та сучасні тенденції. Особливо актуальним цей аспект постає в умовах військової агресії, коли відбувається переоцінка культурної близькості з жителями різних країн. Джерельною базою для запропонованої наукової розвідки послугувала інформація стосовно найпоширеніших та рідковживаних імен у I півріччі 2023 року в розрізі регіонів, розміщена Департаментом державної реєстрації на офіційному сайті Міністерства юстиції України [1].

Окреслюючи поняття толерантності, спираємося на сформульовану В. Лісовим дефініцію, подану у «Філософському енциклопедичному словнику»: толерантність – «термін, що ним позначають доброзичливе або принаймні стримане ставлення до індивідуальних та групових відмінностей (релігійних, етнічних, культурних, цивілізаційних)» [3, с.642]. Наведене трактування акцентує на схваленні, визнанні різноманітності, до яких може вдатися суспільство, на противагу обмеженням, заборонам чи оспорюванню. При цьому визначальною вважаємо позицію держави, яка може на законодавчому рівні або толерувати або, навпаки, пропагувати нетерпиме ставлення. В Україні особливості присвоєння імені дитині визначають ст. 28 Цивільного кодексу України та ст. 146 Сімейного кодексу України. Першим нормативно-правовим актом закріплено тричленну антропонімну формулу (прізвище, ім'я та по батькові), однак передбачено можливість її варіювання з урахуванням закону або звичаю національної меншини, до якої особа належить [4]. У другому конкретизовано, що ім'я дитини визначається за

згодою батьків або матір'ю, якщо дитина народжена жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства [2]. Означена норма не містить обмежень щодо ономастичних характеристик імені (походження, частотність уживання тощо), натомість закріплює кількісний ліміт – не більше двох онімів. Утім якщо звичаєм національної меншини, до якої належать мати і (або) батько, передбачено присвоєння більшої кількості імен, то вони можуть скористатися таким правом. Наведені норми свідчать про те, що держава надає батькам широку автономію у виборі імен з антропонімного фонду різних етнічних груп та висловлюючи в такий спосіб повагу до релігійних, етнічних, культурних відмінностей.

При цьому варто зауважити, що передбачений чинним законодавством вільний вибір імені, зокрема з репертуару імен різних етнічних груп, має прийматися та втілюватися на практиці членами соціуму. Перевірити цей аспект можливо шляхом залучення відомостей про сучасну практику іменування новонароджених. Аналізуючи найпоширеніші імена, обрані батьками в I півріччі 2023 року, цілком передбачувано спостерігаємо давно узвичаєні в українців оніми на кшталт Анна, Анастасія, Вікторія, Єва, Марія, Мілана, Софія; Артем, Максим, Матвій, Назар, Олександр, Тимофій тощо. Водночас у категорії рідковживаних натрапляємо на широкий перелік специфічних для різних етносів особових імен, що є надійним свідченням того, що українське суспільство справді приймає різноманітність та не обмежує бажання батьків обирати ті наймення, які відображають їхні культурні та особисті уявлення про самобутність, наприклад: Ісаак, Єсфір, Менуха-Рахель, Рахіль; Кімран, Осман, Сархан, Таір, Тімур, Тигран, Хасан, Ділара тощо. У межах цієї групи багато імен із сучасного західноєвропейського та американського іменного фонду: Габріель, Деніз, Джозеф, Майкл, Річард, Тім, Барбара, Джесіка, Глорія, Мадонна, Мішель, Ніколь. Спорадично фіксуємо також подвійні жіночі та чоловічі оніми: Авіва-Світанцвітайне, Інфініті-Марта, Лія-Ілдиз, Ніла-Естер, Саїда-Єва, Тея-Марія, Адам-Еміль, Йосиф-Франциск, Тихон-Леон тощо. Вважаємо такі антропоніми ще одним виявом персональних антропонімних уподобань номінаторів.

Толерантність українців в царині антропонімії якнайкраще демонструє їхня відкритість до імен-новотворів, які сьогодні найбільш виразно корелюють з реаліями сьогодення. На тлі минулорічних повідомлень про поповнення репертуару імен такими одиницями, як Байрактар і Джавеліна, постало законодавче питання про їхнє вживання цього річ. Аналіз оприлюднених Міністерством юстиції України матеріалів за I півріччі 2023 року підтвердив ще один випадок іменування дівчинки найменням Джавеліна в Одеській області, тож ідеться здебільшого про поодинокі випадки.

Лишається дискусійним також питання мотивації номінаторів, адже з іменем може бути пов'язані зовсім інші уявлення.

Отже, сьогодні на підставі проаналізованих матеріалів ставлення українського суспільства та держави до вибору особового імені батьками для іменування новонародженого можемо схарактеризувати як толерантне в багатьох аспектах. Водночас окреслене питання є багатовимірним, тож потребує подальших досліджень у динаміці із залученням більшого обсягу статистичних даних та ширшої хронології.

Список використаних джерел:

1. Інформація стосовно найпоширеніших та рідковживаних імен у I півріччі 2023 року в розрізі регіонів. URL: https://minjust.gov.ua/actual-info/info_imena
2. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. Київ, 2002. 744 с.
4. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Nazar SHAMKYI

Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific supervisor: Tetyana KONONENKO
Language adviser: Olena MAMONOVA

SAFETY AS A PRINCIPLE OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The purpose of the National Strategy for Creating an Accessible Space in Ukraine for the Period up to 2030 is to create an unhindered environment for all population groups, ensuring equal opportunities for everyone to exercise their rights and receive services through the integration of physical, informational, digital, social, economic, and educational accessibility into all spheres of public policy. Accessibility is defined as the provision of equal access to all population groups to the physical environment, transport, information, communication, information and communication technologies and systems, as well as to other objects and services.

The accessibility program is an important initiative aimed at ensuring equal rights and accessibility of services of the National Police of Ukraine. Let us consider the main directions of its work. People with special needs often face a number of specific problems. First, most government and public oversight bodies, including the Ministry of Internal Affairs and the National Police, are not adapted for people with disabilities, do not provide full access to information and the